

9. Ухвала Чуднівського районного суду Житомирської області від 05.07.2021 р. у справі № 294/1085/21 (судове провадження № 1-кп/294/214/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98442864>

10. Ухвала Чорнухинського районного суду Полтавської області від 14.06.2021 р. у справі № 549/172/21 (судове провадження № 1кп/549/30/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97674754>

11. Ухвала Збаразького районного суду Тернопільської області від 07.09.2021 р. у справі № 598/1470/21 (судове провадження № 1-кп/598/183/2021). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99407794>

Медведчук Тетяна Юріївна

*здобувач вищої освіти факультету судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Федорова Тетяна Сергіївна

*к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ В СФЕРІ ПРАВОСУДДЯ
ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ**

З обранням стратегії, націленої на європейську інтеграцію, Україна, як і всі інші демократичні правові країни, стала впроваджувати різні міжнародні принципи та стандарти, задля вдосконалення власної правової системи.

Наразі ми стоїмо на порозі членства з Європейським союзом, а саме тому дане питання стає ще більш важливим, адже будь які інтеграційні процеси потребують гармонізації положень національного законодавства з загальноприйнятими міжнародно-правовими приписами. А тому, метою цієї роботи є безпосереднє дослідження та аналіз самого поняття «міжнародні стандарти» в сфері правосуддя та варіантів впровадження їх у правову систему України.

Що ж до самого поняття «стандарти», то науковці мають різні

інтерпретації трактування даного терміну. Наприклад, В. Д. Бринцев вважає, що з точки зору права під стандартами слід розуміти певні мінімальні вимоги, що встановлені міжнародно-правовими актами, дотримуватись яких зобов'язані всі держави у процесі національної законотворчості [3 с. 51].

На думку В. М. Баймуратова, підписання двома й більше державами міжнародних угод із переважного кола питань міжнародних відносин, їх легалізація та реалізація – це процес розробки, визнання, прийняття на себе зобов'язань із виконання й реалізації міжнародних правил поведінки, що мають нормативний, типологічний, стереотипний характер, і внаслідок своєї обов'язковості, повторюваності та передбачуваності стають міждержавними, а в широкому розумінні – міжнародними стандартами. Але разом з тим, така думка не є досконалою, адже далеко не завжди при укладенні суб'єктами міжнародного права певних нормативних актів виникають стандарти міжнародно-правового характеру [1, с. 20-21].

Зважаючи на значну диференціацію понять, найбільш чітким на мою думку є визначення поняття «міжнародні стандарти в сфері правосуддя» В. В. Владишевської, а саме: загальновизнані, універсальні мінімальні вимоги, які установлені та визнані міжнародною спільнотою (принципи, рекомендації, правила, критерії, рішення, висновки) для ефективного функціонування як держави в цілому, так і судової влади зокрема [4 с. 49].

Також, існує велика кількість різноманітних класифікацій міжнародно-правових стандартів, та найбільш доцільним, у даному випадку, розглядати їх з двох аспектів:

1) загальні або загальновизнані (Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1950 р., Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.);

2) спеціалізовані міжнародні стандарти, що стосуються безпосередньо сфери правосуддя.

На даний час не існує будь якого міжнародного нормативно-правового акту, що безпосередньо закріплює стандарти саме в сфері правосуддя, а норми,

що містять їх у собі, мають загальне спрямування. Саме тому можемо виділити основні міжнародні документи, що містять у собі головні засади та стандарти в сфері правосуддя.

Основні принципи незалежності судових органів, що схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 р., Рекомендації щодо ефективного впровадження цих принципів, ухвалені резолюцією Економічної та соціальної Ради ООН 1989/60 та схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 44/162 від 15 грудня 1989 р. та Європейська хартія про статус суддів, видана Радою Європи в 1998 р. – базові нормативно-правові акти, що встановлюють загальні правила незалежності судової гілки влади [6].

Питання етики, норм поведінки судді в межах здійснення свої повноважень та поза ними є дуже важливими, адже суддя вільний по суті від впливу інших гілок влади, але, відповідно до норм Конституції, є відповідальним перед народом України, який є єдиним джерелом влади.

Також, в процесі здійснення правосуддя, окрім своєї компетенції, суддя повинен мати високі моральні якості, адже саме таким чином формується довіра суспільства не тільки до окремого судді, а й до судової системи країни в цілому. На міжнародному рівні це регулюється Бангалорськими принципами поведінки суддів, що схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 р. та Висновком №3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема питання етики, несумісної поведінки та безсторонності [2].

Щодо впливу на національне законодавство, то усвідомлюючи взаємозв'язок між дотриманням суддями морально-етичних норм та формування ставлення до судової гілки влади з боку суспільства, у вересні 2010 року був організований позачерговий з'їзд суддів України, на якому було прийняте рішення створити спеціальну експертну групу задля створення нормативно-правового акту національного характеру, що буде врегульовувати

дані питання. Уже в лютому 2013 року був прийнятий Кодекс суддівської етики, що базувався на вище зазначених міжнародно-правових актах та був створений у відповідності до них.

Стандарти щодо вимог до професійної підготовки суддів, їх компетенції та питання кар'єрного росту знайшли своє відображення у Доповіді Європейської комісії «За демократію через право», викладеною Венеціанською комісією 16-17 березня 2007 р., Висновку №4 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо належної підготовки та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях, Висновку № 5 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо права та практики призначення суддів до Європейського суду з прав людини від 27 листопада 2003 р., Висновку №15 (2012) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо спеціалізації суддів, Висновку №17 (2014) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи про оцінювання роботи суддів, якості правосуддя та повагу до незалежності судової влади, Рекомендації Rec (2004) 4 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про роль Європейської конвенції з прав людини в університетській освіті та професійній підготовці та додатку до неї.

Саме відповідно до положень даних актів міжнародна спільнота вважає, що однією з важливих гарантій незалежності суддів є їх достатній кваліфікаційний рівень, коректний порядок призначення та можливості просуватися кар'єрними сходинками, що також є основним вектором до професіоналізму судді. Важливим також є питання належної освіти суддів, адже саме це є базовим аспектом для формування довіри з боку громадськості. Мається на увазі не лише вищі професійні навчальні заклади, а й різноманітні спеціалізовані курси, тренінги та інше, з метою підвищення кваліфікації, удосконалення вже наявних та набуття нових знань.

Питання організаційних аспектів діяльності суду та його управління

викладені у Рекомендаціях № R (86) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів з попередження і зменшення надмірного робочого навантаження в судах, що ухвалена Комітетом Міністрів 16 вересня 1986 р., № R (95) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах, що ухвалена Комітетом Міністрів 11 вересня 1995 р., та 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб; а також у Висновку № 2 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо фінансування та управління судами у контексті ефективності судової влади.

Отже, на основі всього вище вказаного, міжнародні стандарти у сфері правосуддя, на відміну від першої групи стандартів, що закріплені та належним чином ратифіковані Україною, а головне є загальнообов'язковими, - несуть лише рекомендаційний характер, заохочують до впровадження їх положень у національне законодавство, але не мають загальнообов'язкового характеру. Але слід розуміти, що такі рекомендації містять у собі також приклади практичного застосування стандартів та їх впровадження і використання стане позитивним відбитком на системі правосуддя будь якої демократичної правової держави, а тому такі рекомендації відіграють важливу роль у вдосконаленні європейських судових систем. Саме шляхом роботи над помилками» » та провадження позитивного міжнародного досвіду забезпечує громадянам можливість вирішення спорів у дійсно кваліфікованому, неупередженому та незалежному суді.

Джерела:

1. Баймуратов В. М. Европейские стандарты локальной демократии и местное самоуправление в Украине. – Х.: Одиссей, 2000. – 80 с.
2. Бангалорські принципи поведінки суддів від 19.05.2006 р., схвалені Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН 27.07.2006 р. №

2006/23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67

3. Бринцев В. Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади / В. Д. Бринцев. – Х., 2010. – 464с.

4. Владишевська В. Поняття міжнародних стандартів у сфері правосуддя: особливості термінології та класифікації. *Юридичний вісник*. 2016. № 3. С. 47-50.

5. Кодексу суддівської етики. Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>.

6. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

7. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки. 17.11.2010. № (2010) 12. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38#Text

8. Рекомендація № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів». 13.10.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_323#Text

9. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. – 756 с. URL: https://ipo.naiu.kiev.ua/documents/materiali_dlia_sluhachiv/dovidkova/%D0%A1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0_%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6_%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B4i%D0%B2_2016.pdf